
Psihološki aspekti poduzetničke kompetencije učenika utvrđeni strateškim aktima i očekivana ograničenja u njihovoj provedbi

Narcisa Vojnović
Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, Hrvatska
narcisa.vojnovic@azoo.hr

Siniša Manojlović
Proconsult d.o.o., Zagreb, Hrvatska
proconsult@zg.t-com.hr

Sažetak - *Donošenjem Strategije učenja za poduzetništvo 2010.-2014., te uvođenjem poduzetništva kao jedne od osam ključnih kompetencija učenika u Nacionalni okvirni kurikulum iz 2010., Republika Hrvatska, jednako kao i Europska unija koju godinu ranije, pokazuje da poduzetničku orijentaciju smatra iznimno važnom za osobni, općedruštveni i gospodarski razvoj, danas i u vremenima koja dolaze. Analizira li se način na koji je poduzetnička kompetencija učenika u navedenim dokumentima definirana, a pogotovo broj i struktura psiholoških obilježja koje ona sadrži i koje učitelji trebaju podržavati, poticati i sustavno razvijati, jasno je da je taj zadatak vrlo zahtjevan. Kao jedna od pretpostavki za ostvarivanje željene razine učeničkih kompetencija potrebno je, prije svega, postići odgovarajuću razinu učiteljskih kompetencija. Pritom treba voditi računa da se kompetencije, koje podrazumijevaju niz obilježja potrebnih za postizanje uspjeha (sposobnosti, znanja, vještina, stavova...), trebaju razmatrati u odnosu na kontekst u kojem se ostvaruju. Stoga se u radu analiziraju i iznose pojedini preduvjeti za rad na razvoju poduzetničkih kompetencija učenika. Uz unaprjeđivanje učiteljskih kompetencija, koje je u spomenutim dokumentima najavljeno ali ne i konkretizirano i operacionalizirano, treba voditi računa i o kontekstu, prije svega da se što jasnije definira razina očekivanja, te da se razrade uvjeti i načini na koji će se učenje za poduzetništvo u školama odgovarajuće provoditi.*

Ključne riječi - učenje za poduzetništvo, poduzetnička kompetencija učenika, psihološki aspekti, kompetencije učitelja

Uvodne napomene

Mjesto i značenje učenja za poduzetništvo u hrvatskom odgojno-obrazovnom sustavu

U dokumentu Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2010.; u daljnjem tekstu: Nacionalni okvirni kurikulum) resorno Ministarstvo opredijelilo se za koncept *osam temeljnih kompetencija* za cjeloživotno obrazovanje. Isto kao što je utvrđeno u dokumentu Key Competences for Lifelong Learning - a European Reference Framework (European Parliament and the Council of The European Union, 2006; u daljnjem tekstu: Europski kompetencijski okvir), uz komunikaciju na materinskomu jeziku, na stranim jezicima, matematičku i osnovnu prirodoslovno-tehnološku kompetenciju, digitalnu kompetenciju, kompetenciju učiti kako učiti, socijalnu i građansku kompetenciju te kulturnu svijest i izražavanje, *inicijativnost i poduzetnost* istaknuta je kao jedna od osam ključnih kompetencija, koje su učenicima nužne za uspješno funkcioniranje u globaliziranim i brzo promjenjivim gospodarskim i tržišnim okolnostima.

Nacionalni okvirni kurikulum ubraja ovu kompetenciju među *međupredmetne teme* ili interdisciplinarne sadržaje u osnovnim i srednjim školama, gdje su, uz poduzetništvo, svrstani i osobni i socijalni razvoj, zdravlje, sigurnost i zaštita okoliša, učiti kako učiti, uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije te građanski odgoj i obrazovanje. To znači da se pojedine od osam temeljnih kompetencija, uključujući i poduzetničku, *obrađuju međupredmetno* i/ili interdisciplinarno, što je također u skladu s preuzetim europskim konceptom.

Ministarstvo je u daljnjim svojim aktima, pozivajući se na potrebe djece i mladih, društva i gospodarstva, poduzetništvu kao temeljnoj kompetenciji i međupredmetnoj temi dalo *posebni značaj*. Tako u Strateškom planu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za razdoblje 2011. - 2013. (2010.) ističe da će sljedeće tri godine osobito pozornost, uz jačanje osobnog i socijalnog razvoja i uporabe informacijsko-telekomunikacijske tehnologije, posvetiti upravo poduzetničkom učenju.

Dokument Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014. (Vlada Republike Hrvatske, 2010.; u daljnjem tekstu: Strategija učenja za poduzetništvo) donesen je kratko prije Nacionalnog okvirnog kurikuluma. Njime je i najavljeno uvođenje poduzetništva u temeljni nacionalni kurikulumni dokument, a za sljedeće četverogodišnje razdoblje najavljuje se niz mjera koje će unaprijediti učenje za poduzetničku djelatnost, između ostalog, i u okviru školskog sustava, čiji su utjecaji dvojaki: odgojno-obrazovni i posljedično ekonomski. Izražavajući očekivanje da će poduzete mjere utjecati na zapošljivost ljudi, brojnost, inovativnost i uspješnost poduzetničkih poduhvata i u konačnici na porast konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, Strategija obrazovanja za poduzetništvo se, uz promidžbu poduzetništva, koncentrira na uvođenje učenja za poduzetništvo kao ključne kompetencije u sve oblike, vrste i razine formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja i učenja, pri čemu polazi od činjenice da se sustavan razvoj ipak najdjelotvornije ostvaruje kroz formalni sustav odgoja i obrazovanja.

Što se u nacionalnim dokumentima podrazumijeva pod poduzetničkom kompetencijom učenika

Strategija učenja za poduzetništvo, a potom i sam Kurikulum, *definirali* su kompetenciju: inicijativnost i poduzetnost na isti način kao i Europski kompetencijski okvir. Poduzetnička kompetencija odnosi se na sposobnost pojedinca da ideje pretvori u djelovanje te uključuje stvaralaštvo, inovativnost i spremnost na preuzimanje rizika, te sposobnost planiranja i vođenja projekata

radi ostvarivanja ciljeva. Ona je temelj za vođenje svakodnevnog, društvenog ali i profesionalnoga života pojedinca i osnova je za stjecanje specifičnih znanja i vještina potrebnih za pokretanje društvenih i tržišnih djelatnosti.

Strategija učenja za poduzetništvo razlikuje *širi koncept* obrazovanja za poduzetništvo koji je u funkciji razvijanja poduzetničkih sposobnosti, vještina i sklonosti, što uključuje i razvoj određenih obilježja osobnosti, te usvajanja osnovnih ekonomskih koncepata. Specifični, *uži koncept* obrazovanja i osposobljavanja za poduzetništvo u izravnoj je funkciji pokretanja poslovnih subjekata i upravljanja njima. U Strategiji se naglašava da istinsko zaživljavanje poduzetništva prije svega podrazumijeva sustavan pristup razvoju *niza osobina ličnosti*: stvaralaštva, samostalnosti, odgovornosti, kritičnosti, inovativnosti, inicijativnosti, sposobnosti razumnog preuzimanja rizika, organizacijskih sposobnosti, sposobnosti vođenja i upravljanja, suradničkih vještina i drugih osobina.

Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu, osnovni *cilj razvoja poduzetničke kompetencije* učenika je razvoj osobina ličnosti te znanja, vještina, sposobnosti i stavova potrebnih za djelovanje uspješne poduzetne osobe, osposobljene za uočavanje prilika u kojima svoje ideje može pretvoriti u djelatnost ili pothvat u različitim situacijama: obrazovanju, radu i životu općenito. Poduzetnička kompetencija uključuje razvoj učenika kao poduzimljivih, samostalnih i kreativnih, spremnih na prihvaćanje promjena i preuzimanje rizika, s razvijenim socijalnim i komunikacijskim sposobnostima, te s temeljnim znanjima iz područja gospodarstva i vođenja poslova, te područja obrta.

Kao *ciljevi* te međupredmetne teme navedeni su sljedeći: da učenici budu osposobljeni za postavljanje, vrjednovanje i ostvarivanje osobnih ciljeva, znaju planirati svoj rad i ostvarivati planove, razviju inicijativnost, ustrajnost u aktivnostima, posebno u učenju, budu osposobljeni za prilagođavanje novim situacijama, idejama i tehnologijama, razviju stvaralački pristup prema izazovima i promjenama, stresovima i sukobima te natjecanju, razviju vještine vrjednovanja drugih i samovrjednovanja te kritičkoga odnosa prema vlastitomu uspjehu, odnosno neuspjehu, razviju samostalnost, samopouzdanje i osobni integritet, upoznaju radni život i zanimanja u neposrednoj okolini i društvu, steknu temeljna znanja u području gospodarstva i vođenja poslova te osvijeste važnost i mogućnosti samozapošljavanja.

Mnoge od sastavnica poduzetništva, a time i od ciljeva i ishoda poduzetničkog odgoja i obrazovanja navedenih u Okvirnom nacionalnom kurikulumu, preklapaju se sa sastavnicama, ciljevima i ishodima drugih temeljnih kompetencija i međupredmetnih tema, na što je ukazano i u Europskom kompetencijskom okviru. Postoji i određeni broj, kako se navodi, tema, ili bolje reći očekivanih obilježja učenika, za koje je u dokumentu *Improving competences for the 21st Century: An Agenda for European Cooperation on Schools* (Commission of the European Communities, 2008) utvrđeno da su sadržane u svakoj od osam ključnih kompetencija, a to su: sposobnost kritičkog mišljenja, rješavanja problema, procjene rizika, donošenja odluka, konstruktivno upravljanje emocijama, kreativnost i inicijativnost.

Preklapanje i nejasno razgraničenje rada na razvoju poduzetničkih kompetencija, u odnosu prema drugim područjima djelovanja učitelja i nastavnika (u daljnjem tekstu: učitelja) lako je razumjeti, jer je posrijedi vrlo kompleksan konstrukt. Ona obuhvaća niz međusobno povezanih psiholoških i drugih obilježja, na specifičan način strukturiranih i integriranih u pojam poduzetničke kompetentnosti.

Najavljene zadaće i mjere s ciljem stvaranja preduvjeta za razvoj poduzetničke kompetencije učenika

Nacionalnim okvirnim kurikulumom se obrada međupredmetnih tema, pa tako i poduzetništva, propisuje kao obvezna u svim nastavnim predmetima. Osim ugradbom u pojedine predmete, međupredmetne se teme mogu ostvarivati i zajedničkim projektima ili modulima. Škole imaju mogućnost njihove razrade i osmišljavanja načina na koji će ostvarivati međupredmetne teme, a od učitelja i nastavnika očekuje se visoka kompetentnost i djelotvornost izvedbe.

Međutim, Nacionalni okvirni kurikulum tu međupredmetnu temu za sada ne razrađuje, nego tek najavljuje da će se o njoj razradi voditi računa tijekom budućeg kurikulumskoga programiranja pojedinih predmeta, i u jezgrovnome i u diferenciranome dijelu kurikuluma.

Strategijom učenja za poduzetništvo za sljedeće je razdoblje, uz podržavanje i unapređivanje postojećeg poduzetnički usmjerenog rada s učenicima, osobito u zadrugama, vježbovnim tvrtkama i sajmovima (mjera 8.), predviđena, između ostalog: izrada kurikuluma za poduzetništvo, izrada plana primjene i sustavnog uvođenja obrazovanja za poduzetništvo u sve razine odgoja i obrazovanja, prilagodba i razvoj obrazovnih programa u kojima je sadržano poduzetništvo kao ključna kompetencija (mjera 4.), razvoj poduzetnički orijentiranog ozračja u školama i motivacije učitelja za uključivanje poduzetničkog učenja u nastavu (mjera 5.), povećavanje kompetencija učitelja njihovim osposobljavanjem za poduzetničko obrazovanje, s naglaskom na metodičke aspekte, zatim njihovim uključivanjem u osmišljavanje prikladnih nastavnih aktivnosti za razvoj poduzetničkih kompetencija i osiguravanjem potrebnih didaktičko-metodičkih sredstava (mjera 6.), te suradnja, umrežavanje i partnerstvo odgojno-obrazovnih ustanova s poduzetnički relevantnim institucijama (mjera 7.).

Svrha rada

Aktualni nacionalni dokumenti: Strategija učenja za poduzetništvo i Nacionalni okvirni kurikulum tek su najavili osmišljavanje programa i sustavnog rada na razvoju poduzetničkih kompetencija učenika, što zahtijeva daljnju analizu, osmišljavanje i razradu.

Stoga je svrha ovog rada određenim sugestijama doprinijeti izradi programa i planiranju odgojno-obrazovnog rada, usmjerenog na poticanje i razvoj poduzetničkih kompetencija učenika.

Analiza pojedinih ograničenja za djelotvorno ostvarivanje poduzetničkih kompetencija

Ovaj rad fokusira se na dva uočena problema, koja bi se mogla pokazati kao ograničenja u procesu uvođenja i ostvarivanja rada na poduzetničkoj kompetenciju učenika:

Problem: Psihološka obilježja sadržana u određenju poduzetničke kompetencije učenika

U dokumentima su, naravno, premda se u radu time nećemo posebno baviti, pobrojana sljedeća *opća i specifična znanja i vještine*: poznavanje radnog života i zanimanja u neposrednoj okolini i društvu, svijest o mogućnosti samozapošljavanja, usvajanje osnovnih ekonomskih koncepata, stjecanje temeljnih znanja iz područja gospodarstva, iz područja obrta, iz područja vođenja poslova, osposobljenost za postavljanje, vrjednovanje i ostvarivanje osobnih i poslovnih ciljeva, sposobnost planiranja i sposobnost vođenja projekata, specifična znanja i vještina za pokretanje društvenih djelatnosti i tržišnih djelatnosti te za pokretanje i vođenje poduzetničkog posla, osposobljenost za prilagođavanje novim situacijama, idejama i tehnologijama, i dr.

Na temelju citiranih dokumenata, dolazi se i do niza *psiholoških obilježja* (osobina ličnosti i karakterističnih psiholoških mehanizama, sposobnosti, motivacijsko-aktivacijskih i ponašajnih obilježja, vrijednosti i stavova, emocionalnih, socijalnih i komunikacijskih obilježja) sadržanih u konstruktivnoj poduzetničke kompetencije učenika. Pobrili smo ih *barem trideset*, jer su tu uvršteni: osobni integritet, samopouzdanje, samostalnost, spremnost na prihvaćanje promjena, prihvaćanje izazova, otpornost na stres i neizvjesnost, stvaralački pristup prema sukobima i natjecanju, spremnost na preuzimanje rizika, sposobnost nošenja s uspjehom i neuspjehom, fleksibilnost, prilagodljivost, sposobnost kritičkog mišljenja, rješavanja problema, sposobnost procjene, analize i uočavanja prilika, stvaralaštvo, inovativnost, donošenje odluka, poduzimljivost, inicijativnost, ustrajnost u aktivnostima, posebno u učenju, orijentacija na postignuće, visoka radna energija i usmjerenost na ciljeve, konstruktivno upravljanje emocijama, razvijene socijalne i komunikacijske sposobnosti, vještina vrednovanja drugih i samovrednovanja, itd.

Sve su to, dakako, vrlo poželjni odgojni ciljevi, koje učitelj uvijek treba imati na umu, prije svega odgovarajućim odnosom, podrškom, usmjeravanjem, savjetovanjem, korištenjem prikladnih nastavnih metoda i sadržaja. Sigurno je i to da obrazovanje za poduzetništvo, uz stjecanje potrebnih znanja i vještina, treba usmjeriti prema najvažnijim psihološkim obilježjima poduzetničkog razvoja. Međutim, u smislu aktivne, fokusirane i djelotvorne uloge učitelja u razvoju

poduzetničkih kompetencija učenika, vjerujemo da je potrebno usmjeriti njihovu pozornost na *dostižan broj ključnih ciljeva i očekivanih ishoda*, kako učitelji ne bi bili u situaciji da planiraju „sve o svemu”, to jest da ne bi, po onoj narodnoj, „od šume drva ne vidjeli”.

Problem: Ograničenja vezana uz postizanje i primjenu učiteljskih kompetencija

Kao jedna od pretpostavki za ostvarivanje željene razine učeničkih kompetencija potrebno je, prije svega, postići odgovarajuću razinu učiteljskih kompetencija (Lončarić i Pejić Papak, 2009.).

Jednostavna definicija preuzeta iz Europskog kompetencijskog okvira definira kompetencije kao kombinaciju znanja, vještina i stavova (u širem značenju i vrijednosti, motiva i niza osobnih obilježja), koja pojedincu omogućuje da odgovarajuće i uspješno djeluje u određenom *kontekstu*. U konačnici, je li netko *dovoljno* kompetentan ili ne, uvjetovano je i situacijski, to jest okruženjem u kojem ta osoba djeluje.

U jednom od modela odlučivanja o izboru kandidata s ciljem da se osigura najbolja izvedba (Sherman, Bohlander i Chruden, 1988.), sadržana su dva složena faktora koji više-manje odgovaraju kompetencijskoj strukturi: „može”, koji znači sposobnosti, znanja i vještine, te „hoće”, koji uključuje osobne karakteristike, motivaciju i interese. Svi elementi uključeni u model ilustriran u Prikazu 1. su utjecajni, pa niža vrijednost svakog pojedinog faktora negativno utječe na konačni rezultat.

Prikaz 1. Model odlučivanja o izboru kandidata

$$\text{„može” x „hoće” = postize}$$

Budući da kompetencije učitelja sagledavamo u kontekstu, taj smo model proširili očekivanjima i uvjetima koji su im u tu svrhu osigurani, što pokazujemo u Prikazu 2.

Prikaz 2. Kompetencije učitelja u ovisnosti o kontekstu

$$\text{uvjeti x } \frac{\text{„može” x „hoće”}}{\text{očekivanja}} = \text{postize}$$

Uvođenjem očekivanja u nazivnik ove „formule”, željeli bismo upozoriti da uz prekomjerna očekivanja ni učitelj koji puno „može” i „hoće” neće moći ostvariti željeni rezultat. Isto tako, ako uvjeti nisu odgovarajući nego puno niži, ni visoka razina kompetencija učitelja to neće moći nadoknaditi.

Već smo istakli da je razina očekivanja koju pred učitelje stavljaju društvo i odgojno-obrazovni sustav iznimno visoka, i eksplicitna (sadržana u dokumentima), i ona implicitna. Po pitanju uvjeta: resursa (vremena, sredstava, materijala), organizacijskih rješenja i trajne stručne i druge potpore, navedeni dokumenti, osim donekle u dijelu koji se odnosi na stručno usavršavanje, nisu dovoljno „obećavajući”.

Niz autora ističe potrebu za osposobljavanjem učitelja za učenje za poduzetništvo (Begović, Stanković i, Tkalec, 2009.; Heder, Smoljić i Tafra, 2009.), a provedena su i pojedina istraživanja koja su utvrdila nedovoljnu osposobljenost učitelja za razvoj poduzetničke kompetencije učenika i potrebu da se ista unaprijedi (Domović, Baranović i Štibrić, 2007.; Jokić i dr., 2007.), što je Strategijom učenja za poduzetništvo i planirano. Valja međutim reći da treba biti vrlo oprezan i u procjeni mogućnosti da velik dio učiteljskog korpusa kroz ciljano stručno usavršavanje stekne potrebne kompetencije i time se adekvatno i sveobuhvatno osposobi za razvoj poduzetničke kompetencije kod djece, budući da je, uz opća ekonomska i specifična poduzetnička znanja i vještine, nužno imati i određene poduzetničke sklonosti i obilježja, na što upućuju i pojedini korišteni izvori (Letonja, 1999.).

Umjesto zaključka: prijedlozi

U svezi s problemom uistinu zahtjevnog, a slobodno bi se moglo reći i nedostižnog, broja i razine psiholoških ciljeva, čije se ostvarivanje očekuje kao dio razvoja poduzetničke kompetencije učenika, jedno od rješenja je da se poduzetnička kompetencija definira užim brojem najvažnijih ishoda, koji bi bili dobro operacionalizirani, čime bi se postiglo sužavanje i jasnije definiranje uloge svakog učitelja. Time bi se dijelom razriješio i problem prevelikih i nejasnih očekivanja, koji mogu naštetiti učiteljskoj djelotvornosti i dovesti u pitanje definiranje njihovih kompetencija, a i samo njihovo ostvarivanje kroz sustav stručnog usavršavanja.

Po pitanju planiranog sudjelovanja svih učitelja u učenju za poduzetništvo, potrebno je uvažiti nespornu činjenicu da se od učitelja koji po svojim osobnim obilježjima nisu skloni poduzetništvu, a takvih je sigurno većina, teško mogu očekivati odgovarajuće kompetencije za razvoj poduzetničke kompetencije učenika. Zbog toga je koncept po kojem će svatko u svom predmetu kontinuirano ponešto doprinisiti, pa će to uroditi željenim ishodima, vrlo upitan.

Po našem mišljenju, veći broj učitelja trebao bi proći kraće programe stručnog usavršavanja o ovoj temi, koji bi bili informacijsko-motivacijske-selekcijske prirode. Iz njih bi se u školama regrutirala stručna i potporna „jezgra” od nekoliko odgovarajuće selekcioniranih i potom temeljito educiranih učitelja i stručnih suradnika, koji bi, uz edukacijsku i motivacijsku ulogu, sustavno koordinirali i unapređivali predmetne i školske aktivnosti na realizaciji ove teme. Razgraničavanjem i specificiranjem uloga učitelja, definiranjem njihove timske suradnje, sužavanjem i fokusiranjem njihovih aktivnosti, znatno bi se doprinijelo uvjetima ostvarivanja ovih programa i njihovoj djelotvornosti.

Nadalje, računajući na vrlo realnu mogućnost da će se, kao međupredmetna, ova tema u praksi obrađivati fragmentarno, a ne i usustavljeno, svakako bismo preporučili da se barem jednom tijekom osnovnog školovanja učenicima omogući zaokružen i cjelovit program učenja za poduzetništvo, bilo kontinuirano tijekom godine, polugodišta ili koncentrirano tijekom nekoliko tjedana. Preporučili bismo vrijeme sedmog razreda, što zbog psiholoških razvojnih obilježja te dobi, što zbog podudaranja s aktivnostima profesionalnog informiranja. Ključnu bi ulogu u ostvarivanju tog programa (izbornog, izvannastavnog ili kakvog je već moguće)

preuzeli već spomenuti specijalizirani učitelji i koordinatori za poduzetničko učenje, koji bi, u skladu s načelima i vrijednostima vezanima uz podržavanje poduzetničke orijentacije, za to bili i dodatno stimulirani.

Literatura

1. Begović, V., Stanković, D., Tkalec, Z. (2009.) Strategije učenja i poučavanja za razvoj poduzetničke kompetencije u neformalnom obrazovanju. U: Zbornik radova 4. međunarodne konferencije Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih, Šibenik, 29.-31.5.2009. (Ur.: Matijević, M. i Žiljak, T.) Hrvatsko andragoško društvo, Zagreb. 83-93.
2. Commission of the European Communities (2008). Improving competences for the 21st Century : An Agenda for European Cooperation on Schools.
3. Domović, V., Baranović, B., Štibrić, M. (2007.). Učitelji i uvođenje poduzetničke kompetencije u osnovne škole. U: Babić, N. (Ur.). Kompetencije i kompetentnost učitelja. Učiteljski fakultet u Osijeku i Kherson State University, Kherson, Ukraine, Osijek. 175-181.
4. Heder, E., Smoljić, M., Tafra, V. (2009.) Nužnost implementacije poduzetničke kompetencije u kurikulum neformalnog obrazovanja. U: Zbornik radova 4. međunarodne konferencije Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih Šibenik, 29.-31.5.2009. (Ur.: Matijević, M. i Žiljak, T.) Hrvatsko andragoško društvo, Zagreb. 73-81.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0425:FIN:EN:PDF> (24.04.2011.)
5. Jokić, B. i dr. (2007.) Ključne kompetencije “učiti kako učiti” i “poduzetništvo” u osnovnom školstvu Republike Hrvatske ; Istraživački izvještaj. European Training Foundation i Institut za društvena istraživanja, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja. Zagreb.

6. Letonja, M. Didaktika podučavanja poduzetništva (1999.). U: Poduzetništvo za 21. stoljeće : Priručnik za učitelje/trenere, savjetnike i promotore poduzetništva (Ur.: Glas, M., Kraljeta, V., Pšenyčni, V.). Ministarstvo gospodarstva Republike Hrvatske, Zagreb. 292-296.
7. Lončarić, D. i Pejić Papak, P. (2009.) Profiliranje učiteljskih kompetencija. *Odgojne znanosti*, 11(2). 479 - 497.
8. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2010.) Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje.
9. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2010.) Strateški plan za razdoblje 2011. - 2013.
10. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC). Annex: Key Competences for Lifelong Learning - a European Reference Framework. *Official Journal of the European Union*, 30.12.2006, L 394. 13-18.
11. Sherman, A., Bohlander, G., Chruden, H. (1988). *Managing Human Resources*. South-Western Pub. Co., Cincinnati.
12. Vlada Republike Hrvatske (2010.). *Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014.*

Psychological aspects of entrepreneurial competence of students defined by strategic acts and expected limitations in their implementation

Summary - Having adopted the Strategy of Learning for Entrepreneurship 2010-2014, and introduced entrepreneurship as one of eight key competences of students into the National Curriculum Framework from 2010, the Republic of Croatia, the same as the European Union some years before, has shown that the entrepreneurial orientation is considered extra important for the personal, general social and economic prosperity, both today and in a time to come. If we analyse the way in which the entrepreneurial competence of students in the mentioned documents is defined, and especially the number and structure of psychological characteristics it implies, which should all be supported, encouraged and systematically developed in students by their teachers, it is clear that it is a very demanding task. As one of presumptions for the achievement of the desired level of students' competencies, it would be necessary to develop corresponding level of teachers' competencies first.

It would have to be taken into account that the competencies implying a number of characteristics needed to achieve success (abilities, knowledge, skills, attitudes, ...) should be considered in relation to the context in which they are being realized. That is why some preconditions aimed at work on development of students' entrepreneurial competencies have been mentioned and analysed. In addition to improvement of teacher competencies, which has been announced in the indicated documents, but still not specified and operationalized, the context should be considered as well, first of all, in order to define the level of expectations as precisely as possible, and to work out corresponding conditions and ways of teaching entrepreneurship at schools in an adequate way.

Key words - learning for entrepreneurship, student entrepreneurial competence, psychological aspects, teacher competencies